

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВЛАДА
САВЕТ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРИМЕНЕ ПРЕПОРУКА
УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА ЗА ЉУДСКА ПРАВА

З А П И С Н И К

са осамнаесте седнице Савета за праћење примене препорука
Уједињених нација за људска права

Осамнаеста седница Савета за праћење примене препорука Уједињених нација за људска права (у даљем тексту: Савет) одржана је у среду, 26. априла 2023. године од 11,00 до 13,00 часова у сали Београд у Палати Србија, Булевар Михајла Пупина 2.

Седници су присуствовали:

- Томислав Жигманов, министар за људска и мањинска права и друштвени дијалог и председник Савета;
- Жељко Бркић, државни секретар, Министарство унутрашњих послова, члан;
- Анамарија Вичек, државна секретарка, Министарство просвете, чланица;
- Вукашин Гроздић, државни секретар, Министарство науке, технолошког развоја и иновација, члан;
- Снежана Клашња, саветница министра, Министарство туризма и омладине, чланица;
- Јасмина Пекмезовић, в. д. помоћнице министра, Министарство за бригу о породици и демографију, чланица;
- Емеше Лалић Урбан, државна секретарка, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, чланица;
- Милан Чукић, државни секретар, Министарство привреде, заменик члана;
- Катарина Андрић, шефица Одсека за људска права и хуманитарна питања, Министарство спољних послова, заменица члана;
- Ливија Павићевић, државна секретарка, Министарство правде, заменица чланице;
- Драгана Савић, шефица Одсека за међународну сарадњу и европске интеграције, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, заменица члана;
- Нина Фира, виша саветница, Министарство државне управе и локалне самоуправе, заменица члана;
- Маја Миленковић, шефица Одсека за нормативне послове у Сектору за информисање и медије, Министарство информисања и телекомуникација, заменица члана;
- др Снежана Пантић Аксентијевић, Министарство здравља, заменица члана;
- Катарина Јанковић, Сектор за политичке и економске критеријуме у процесу приступања ЕУ, Министарство за европске интеграције, заменица члана;

- Драгомир Кнежевић, самостални саветник, Министарство за бригу о породици и демографију, заменик чланице;
- Иван Миливојевић, заменик генералног секретара, Стална конференција градова и општина, заменик члана.

Седници, из оправданих разлога, нису присуствовали следећи чланови Савета: амбасадор Милан Милановић, в.д. помоћника министра, Министарство спољних послова; Бојана Шћепановић, државна секретарка, Министарство правде; Миомир Ђорђевић, државни секретар, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања; Чедомир Ракић, државни секретар, Министарство државне управе и локалне самоуправе; Ивана Хаџи Стошић, државна секретарка, Министарство заштите животне средине; Милан Добријевић, државни секретар, члан, Министарство информисања и телекомуникација; Станко Благојевић, в.д. помоћника министра, Министарство културе; др Јелена Јанковић, в. д. помоћнице министра, Министарство здравља; Владимир Атељевић, шеф кабинета и посебни саветник министра, Министарство за европске интеграције; Тања Линдел, помоћница директора, Сектор удружења привреде, Привредна Комора Србије; Никола Тарбук, генерални секретар, Стална конференција градова и општина.

Седници су присуствовали чланови државне делегације за представљање Извештаја Републике Србије за четврти циклус Универзалног периодичног прегледа: Владимир Винш, помоћник министра, Министарство правде; Миливој Недимовић пуковник полиције, начелник Одељења за контролу рада полиције у Управи полиције и председник Комисије за спровођење стандарда полицијског поступања у области превенције тортуре, Министарство унутрашњих послова; Александра Ђорђевић, саветница, Министарство културе; Данијела Чукић Влаховић, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања; Јелена Васић, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања; Маја Зарић, Министарство информисања и телекомуникација; Верица Ђурчић-Пантелић, Министарство заштите животне средине; Наташа Лалић, Министарство заштите животне средине; Бранислава Митровић, Канцеларија за Косово и Метохију; Бојана Анђелковић, Канцеларија за Косово и Метохију; Маја Васовић, Комисија за нестала лица, Комесаријат за избеглице и миграције; Милош Михајловић, Комесаријат за избеглице и миграције; Биљана Синановић, Врховни касациони суд; Снежана Станојковић, тужилац за ратне злочин.

Седници су присуствовали и други представници државних ресора: Олгица Јовановић, Министарство спољних послова; Александар Џелетовић, Координационо тело за родну равноправност.

Седници су присуствовали: Франсоаз Жакоб, стална координаторка УН-а у Србији; Јан Брату, амбасадор, шеф Мисије ОЕБС-а у Србији; Мигел Валтерајт, амбасада Немачке у Србији.

Седници су присуствовали представници независних државних органа: Данијела Ристовски, Повереник за заштиту равноправности; Невена Станковић Васиљевић, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности; Оља Јовичић, Заштитник грађана.

Седници су присуствовали и следећи представници међународних организација и организација цивилног друштва: Ружица Банда, Мисија ОЕБС у Србији; Јелена Јокановић, Мисија ОЕБС-а у Србији; Јадранка Матић Роловић, Мисија ОЕБС-а у Србији; Ивана Милатиновић, Мисија ОЕБС-а у Србији; Данко Рунић, Канцеларија Савета Европе у Београду; Ана Јанковић, Тим за људска права УН у Србији; Александра Стаменковић, Тим

за људска права УН у Србији; Соња Тошковић, Београдски центар за људска права/ Платформа организација за сарадњу са УН механизмима за људска права; Душан Покушевски, Београдски центар за људска права; Милица Мутавџић, Београдски центар за људска права; Јелена Илић, Београдски центар за људска права; Вук Раичевић, Београдски центар за људска права; Катарина Китановић, Београдски центар за људска права; Милица Маринковић, Иницијатива за економска и социјална права - А11; Тамара Михајловић, Центар за права детета; Ирена Стојадиновић, Мрежа психосоцијалних иновација – PIN; Јелена Лончаревић, IAN-Међународна мрежа помоћи; Маша Павловић, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом-MDRI-S; Биљана Јањић, Удружење грађанки FemPlatz; Милан Филиповић, YUCOM-Комитет правника за људска права; Тамара Филиповић, НУНС; Богдан Красић, Save the Children North West Balkan; Надежда Сатарих, Удружење грађана снага пријатељства – AMITY.

Испред Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог, седници су присуствовали: Иван Бошњак, државни секретар; Ивана Јоксимовић, помоћница министра; Александар Радосављевић, помоћник министра; Светлана Ђорђевић, виша саветница; Тања Срећковић, самостална саветница и секретарка Савета; Марија Кунстел, самостална саветница; Татјана Ракић, самостална саветница, Снежана Тркуља, самостална саветница и Марија Радовановић, консултанткиња УН.

Осамнаесту седница Савета посвећена је предстојећем представљању Извештаја Републике Србије за четврти циклус УПР, које ће бити одржано 10. маја о.г. на 43. заседању Савета за људска права Уједињених нација, са посебним фокусом на представљање кључних налаза из извештаја ОЦД.

Дневни ред Седнице:

1. Поздравна обраћања;
2. Представљање процеса мониторинга у оквиру УПР;
3. Представљање кључних налаза из извештаја ОЦД у оквиру четвртог циклуса УПР;
4. Наредни кораци у раду Савета у процесу праћења примене препорука механизма УН у области људских права.

Присутнима су се у уводном делу обратили Томислав Жигманов, председник Савета, министар за људска и мањинска права и друштвени дијалог и шеф делегације Републике Србије за УПР, Франсоаз Жакоб, стална координаторка Уједињених нација у Србији и Јан Брату, амбасадор, шеф Мисије ОЕБС-а у Србији.

„Размена информација и различитих мишљења која се врши на овај начин омогућава да се на бољи начин сагледају изазови у примени међународних стандарда људских права и примени препорука које механизми Уједињених нација упућују Србији. Такође, ова размена представља начин да се унапреди сарадња на пољу проналажења заједничких, одрживих решења за застоје у реализацији препорука. Савет јесте платформа која има могућност да покреће иницијативе, координира радом институција у циљу проналажења најефикаснијих решења за примену стандарда у области људских права“, рекао је министар Жигманов на отварању седнице.

Франсоаз Жакоб, стална координаторка Уједињених нација у Србији је похвалила инклузивност Савета и данашњу седницу оценила као добар начин за размену мишљења између организација цивилног друштва и представника Владе Републике Србије. Она је

рекла да њем тим стоји на располагању за сваки вид сарадње у циљу испуњавања препорука из овог циклуса УПР-а.

Јан Брату, амбасадор, шеф Мисије ОЕБС-а у Србији поздравио је напоре Републике Србије на изради извештаја за Четврти циклус Универзалног периодичног прегледа, као и сарадњу са организацијама цивилног друштва у процесу извештавања уговорних тела Уједињених нација.

Председник Савета саопштио је да је потребан радни материјал, односно предлог Дневног реда Савета и извештаји ОЦД у оквиру четвртог циклуса УПР - извештај Платформе организација за сарадњу са УН механизмима за људска права, Иницијативе за економска и социјална права - А11 и Save the Children достављен благовремено присутнима.

Светлана Ђорђевић, виша саветница у Министарству за људска и мањинска права је представила процес мониторинга у оквиру Универзалног периодичног прегледа. Она је исткла да је Универзални периодични преглед свеобухватан надзор над стањем људских права у свим државама чланицама Уједињених нација. Успостављен је Резолуцијом Генералне скупштине УН 60/251 од 3. априла 2006. године, а примењује се од 2008. године. УПР се, као вид мониторинга о стању људских права.

Република Србија је прошла три циклуса Универзалног периодичног прегледа (2008, 2013. и 2018. године). Оно што је највише обележило Други циклус УПР-а како је нагласила је препорука Савета за људска права која се односила на то да државе успоставе национални механизам за праћење примене препорука које у процесу мониторинга добијају од механизма УН за људска права (Савета УН за људска права И уговорних тела УН-а). Србија је ову препоруку прихватила и једна је од ретких држава чланица УН-а која ју је и реализовала, што је чини примером добре праксе. Влада Републике Србије је 19. децембра 2014. године образовала Савет за праћење примене препорука механизма Уједињених нација за људска права.

У оквиру предходног, трећег циклуса Универзалног периодичног прегледа, државна делегација је у периоду од 24. до 26. јануара 2018. године представила извештај Републике Србије. Том приликом, наша држава је добила 190 препорука и у складу са јединственом процедуром прихватила 175, а нотирала 15 препорука. Такође, наша држава у фебруару 2021. године, по први пут доставила и тзв. добровољни Средњорочни извештај у оквиру трећег циклуса УПР-а и тиме се сврстала у ред држава са добром праксом извештавања.

У односу на специфичности у односу на извештавање уговорних тела УН-а (Комитета УН-а надлежних за праћење конвенција о људским правима) Светлана Ђорђевић је исткла да овај механизам обухвата стање људских права у целини у држави, односно свим државама чланицама Уједињених нација. За разлику од конвенција које се баве појединим правима или поједином осетљивом друштвеном групом – жене, деца, особе са инвалидитетом.

Следећа разлика се односи на то да се у УПР-у добијају препоруке од држава а не од независних експерата од којих је састављено уговорно тело УН-а. У том смислу ове препоруке имају политичку конотацију приликом упућивања и прихватања истих.

Такође, УПР се издваја и по томе што државе имају могућност да препоруке прихвате, делимично прихвате или не прихвате односно нотирају. О препорукама делегација може да се изјасни на лицу места, или да остави да Влада до наредног заседања достави писано изјашњење. У односу на структуру државне делегације пракса је била да државна делегација

прихвати на лицу места препоруке чије спровођење је планирано палном рада Влада, или су неки од процеса у вези са препорукама већ започели.

Препоруке које уговорна тела УН-а доставе држави у Закључним запажањима нису ни предмет разматрања од стране државе чланице у смислу њиховог прихватања или нотирања. Свака кредибилна држава уговорница води рачуна да своје међународне обавезе испуни што подразумева рад на реализацији добијених препорука и извештавање о томе надлежног уговорног тела у задатим роковима.

У складу са ставом 5 анекса Резолуције 5/1 Савета за људска права Уједињених нација од јуна 2007. године, УПР се заснива на разматрању три извештаја: Извештај државе чланице Уједињених нација; Извештај Канцеларије високог комесара за људска права УН који се заснива на информацијама уговорних тела УН и специјалних процедура УН и други који се заснива извештајима независних тела и организација цивилног друштва.

У Женеви, на заседању Радне групе за УПР, прво организације цивилног друштва и Заштитник грађана усмено износе кључне налазе из својих алтернативних извештаја, а потом следи и усмени дијалог са државном делегацијом.

Извештај за Четврти циклус УПР-а обухвата период 2018-2022. године, Влада Републике Србије је усвојила 2. фебруара 2023. године. Тематске области у оквиру којих су груписане препоруке: I Сарадња са УН и процеси извештавања; II Људска права- унапређење законодавног и институционалног оквира; III Омбудсман; IV Забрана тортуре, борба против злочина из мржње и говора мржње, спречавање насиља у породици, ратни злочини, нестала лица, борба против трговине људима; V Владавина права, правосуђе, борба против корупције; VI Забрана и спречавање дискриминације; VII Образовање; VIII Слобода изражавања; IX Бранитељи људских права; X Циљеви одрживог развоја.

Државна делегација, чији су чланови присутни на 18. седници Савета представиће овај извештај 10. маја 2023. године у Женеви.

У оквиру треће тачке дневног реда представљени су кључни налази из извештаја Платформе организација цивилног друштва у оквиру 11 кластера:

1. Приступ правди, представио је Милан Филиповић испред организације YUCOM

Милан је указао да да се, према вишеструким препорукама датим током трећег циклуса УПП 2018. године, уставне промене које се тичу независности правосуђа само су делимично завршене у јануару 2022. године, не успевајући да елиминишу политичке притиске на правосуђе и остављајући велики број питања која треба регулисати низом лако изменљивих правосудних закона који тек треба да буду усвојени. Кључни проблем који озбиљно отежава могућност грађана да траже заштиту људских права јесте велики број проблема који се јављају у остваривању права на правично суђење, пре свега права на суђење у разумном року. Такође је истако да би Закон о заштити права на суђење у разумном року требало је да обезбеди експедитивно суђење, али у пракси служи да додатно одлаже поступак увођењем неколико формалних корака који одузимају много времена. Поред тога што се повећао број нерешених предмета, овај закон је такође довео до замрзавања рачуна судова због извршења накнада штете због повреда права на суђење у разумном року, што је заузврат отежавало

рад судова (нпр. њихово плаћање комуналија). Иако се Закон о заштити права на суђење у разумном року примењује већ седам година, Уставни суд Србије је и даље у великој мери преоптерећен⁵ и неспособан да пружи правовремену заштиту људских права грађанима. Судски систем у Србији, укључујући Уставни суд, многи правници виде као једноставно неопходан корак пре подношења жалбе Европском суду за људска права (ЕСЉП), а да је неспровођење понављајућих пресуда ЕСЉПб значајно је допринело тренутној ситуацији.

2. *Доступност универзалних механизма заштите, представио је Душан Покушевски, испред Београдског центра за људска права*

Он је указао, да Србија још увек није ратификовала ни Опциони протокол о поступку комуникације уз Конвенцију о правима детета, ни Опциони протокол уз Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, али је као позитивно оцењење покретање процедуре за ратификацију ових протокола. Душан је указао, да је овај облик заштите људских права је неефикасан због *ad hoc* приступа Србије спровођењу одлука уговорних тела о појединачним представкама, произвољног поштовања ових одлука и непостојања јасног правног механизма за њихову примену. Овај проблем најбоље илуструје, како је указао случај Ајаз Џевдета кога је Србија изручила Турској упркос привременој мери коју је изрекао Комитет против мучења захтевајући од ње да се уздржи од његовог изручења. Поред тога, Србија до септембра 2022. године није испунила ниједну од препорука Комитета против мучења садржаних у његовој одлуци у предмету Ајаз против Србије, (бр. 857/2017 од 2. августа 2019. године), у којој је утврдио да Србија крши чл. 3. и 22. Конвенције против мучења. Србија није обезбедила обештећење г. Ајазу, укључујући адекватну надокнаду нематеријалне штете; нити је истражила начине и средства праћења услова под којима се г. Ајаз налази у притвору у Турској како би се осигурало да није подвргнут нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању.

3. *Забрану тортуре, представила је Јелена Лончаревић, испред организације ИАН*

Јелена је указала да жртве мучења, било да се ради о жртвама ратне тортуре, избеглицама, тражиоцима азила, мигрантима или институционализованим лицима, укључујући и децу, не могу добити специјализовану, приступачну и свеобухватну рехабилитацију. Такође је указано да Србија нема специјализован центар за жртве мучења који обезбеђује брзе и адекватне свеобухватне рехабилитационе услуге који је успоставила и који финансира држава. Такође је истакла да жртве мучења у Србији нису препознате као посебна група којој су потребне хитне и специјализоване услуге. Јавне здравствене установе немају холистички приступ услугама који је неопходан да би се обезбедила одговарајућа рехабилитација. Здравствени радници нису у потпуности сензибилисани нити обучени да идентификују и раде са жртвама мучења.

Жртвама мучења није доступна бесплатна психотерапија, правна помоћ и форензички прегледи.

4. *Кластер родне равноправности и права жена, представила је Биљана Јањић, испред FemPlatz-a*

Биљана је истакла да се жене суочавају са проблемима и дискриминацијом на основу пола и када траже посао и на послу. Већина притужби на дискриминацију по основу пола и брачног и породичног статуса упућених Поверенику за заштиту равноправности (ПЗР) односила се на рад, запошљавање и третман од стране органа власти. Одређене групе жена су у опасности од вишеструке дискриминације и њихов статус на тржишту рада је још неповољнији. У области приступа тржишту рада указала је да је родни јаз и даље присутан у стопама запослености и приходима, док тржиште рада и даље карактерише родна сегрегација по секторима и занимањима. Жене су изложене незадовољавајућим условима рада, док је пандемија веома погодила жене које раде директно са људима (нпр. малопродаја, здравство и социјалне услуге), што је додатно погоршало неједнакост полова.

Подаци из 2021. показују велике разлике између жена и мушкараца у погледу економске активности и запошљавања. Стопа мушкараца ван радне снаге износила је 37,1%, а жена 53%, док је стопа млађих жена ван радне снаге износила 76,4%.²⁴ Стопе активности мушкараца и жена износиле су 62,9% односно 47%, док су стопе запослености мушкараца и жена износиле 56,6% односно 41,3%.²⁵ Одсуство због неге деце углавном користе жене (82% у односу на 14%) и постоји несразмерна разлика између времена које жене и мушкарци проводе у бризи о деци сваке недеље. 64% жена проведе између два и шест сати дневно радећи неплаћене кућне послове, док 76% мушкараца проведе до сат времена радећи те послове. То је препознала и Европска комисија у свом Извештају о Србији за 2021. годину, у којој је изнела резултате родне анализе који показују да новчана вредност неплаћених послова неге, које углавном обављају жене, износи 21,5% БДП Србије. Индекс родне равноправности у области рада показује напредак, али напредак се може приписати повећању запослености и жена и мушкараца, а не смањењу родног јаза, који је у порасту.

5. *Права ЛГБТИ особа, представио је Вук Раичевић, испред Београдског центар за људска права*

Вук је навео да је процес правног препознавања рода (ППР) у Србији је регулисан законом, али је и даље неадекватан, компликован и дуготрајан. Органима надлежним за његову имплементацију недостају јасне смернице о спровођењу или се чини да игноришу прописане рокове. Не препознаје се ознака трећег рода, што оставља интерполне и родно неусаглашене особе незаштићене. Само се изводи из матичне књиге рођених могу законски мењати без операције којом се потврђује род. Међутим, трансродне особе су

патологизоване јер су у обавези да се подвргну хормонској терапији и психијатријској процени. Правно препознавање рода у Србији је регулисано Законом о матичним књигама и Правилником о промени пол. Вук је указао да иако је хормонска терапија обавезан предуслов за правно препознавање рода, приступ овој терапији је у најбољем случају ограничен, а да је са пандемијом а COVID-19 погоршана ситуација у овој области. Када је реч о транс деци, они су погођени на различите начине: нису призната од стране националне Комисије за трансродна стања; не могу сами приступити хормонској терапији пре навршених 18 година; а блокатори хормона које користе транс деца су скупи. Трошкови хормонског лечења транс особа још увек нису покривени обавезним здравственим осигурањем упркос чињеници да је националним Законом о здравственом осигурању прописано да се најмање 65% медицинских услуга „промена пола из медицинских разлога“ финансира из фонда обавезног здравственог осигурања Републике Србије. Препоруке се упућене Србији односе се да се осигура слобода изражавања, као и на усвајање и/или побољшање закона, између осталог и закона који се односи на препознавање рода.

6. *Права особа са инвалидитетом, представила је Машиа Павловић, изпред MDRIs*

Маша је подсетила да је чланом 52. Закона о социјалној заштити забрањена институционализација деце млађе од три године. Међутим, став 3. тог члана релативизује забрану и дозвољава њихову институционализацију из оправданих разлога и уз сагласност ресорног министра. Упркос позитивним искуствима са хранитељством, недовољан број хранитељских породица је обучен за бригу о деци са сметњама у развоју. Ово је главни разлог зашто постоји велики број деце са сметњама у развоју у институцијама социјалне заштите. Позитивно је оцењено усвајање Стратегије деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период 2022-2026, али недостаје Акциони план за њено спровођење. Закон о правима корисника услуга привременог смештаја у социјалној заштити усвојен представља прекретницу у схватању деинституционализације и права корисника. Она је указала, да иако су деинституционализација и живот у заједници међународни стандарди укључени у законе и стратегије Србије, држава је наставила да улаже у инфраструктуру институција социјалне заштите. Министарство за рад, запошљавање и борачка и социјална питања уложило је 750 милиона динара у изградњу нових и реконструкцију постојећих објеката у оквиру суботичког Дома за децу са сметњама у развоју „Колевка” и 78 милиона динара у реновирање Установе за децу и младе „Сремчица“. Канцеларија за управљање јавне улагањима Републике Србије објавила је на свом сајту да је у току реновирање дома „Ветерник“ вредно преко 403 милиона динара.

7. *Положај и права избеглица, представила је Јелена Илић, испред Београдског центар за људска права*

Јелена је упознала присутне, да као што је наведено у препорукама трећег циклуса УПР-а Србија још увек нема ефикасан и координисан систем за интеграцију избеглица у српско друштво. Број подносилаца захтева којима је одобрено склониште и даље је мали. Доступни подаци указују да је од 2008. године одобрено 216 захтева странаца за азил. Азиланти још увек немају приступ држављанству, нити путним исправама, што Србију чини једном од ретких земаља у Европи која ускраћује ово право. Такође, је указала да личне карте за тражиоце азила и странце којима је одобрен азил и даље немају све потребне елементе као оне које се издају држављанима Србије. Папирне личне карте су једноставног формата, писане руком и ламиниране, без биометријских података, као и да такви документи често проузрокују дискриминацију њихових власника када покушавају да отворе банковне рачуне, приступе здравственој заштити, итд. Највећи изазови и даље се јављају у области здравствене заштите. Министарство здравља (МЗ) би требало свим здравственим установама у земљи да достави смернице о здравственим правима ове категорије, док би Републички фонд за здравствено осигурање (РФЗО) требало да обезбеди здравствене књижице незапосленим избеглицама и тражиоцима азила, равноправно са српским држављанима. Указала је да још један проблем представља недостатак приступа специфичним услугама за жене и децу мигранте, жртве родно заснованог насиља и трговине људима. Овај недостатак се огледа у нејасним процедурама и одговорностима за пријављивање насиља, немогућности да се обезбеди адекватан и безбедан смештај за жртве, недовољној психолошкој подршци и потешкоћама жртава у приступу правосуђу. Једна од препорука коју су упутили односи се на повећање напора наше државе за ратификацију Међународне конвенције о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица.

8. *Права детета, представила је Тамара Михајловић, испред Центар за права детета*

Ова организација је поздравила покретање процедуре за ратификацију трећег опционог протокола уз Конвенцију о правима детета, којим се омогућава деци и њиховим заступницима да у њихово име подносе индивидуалне представке Комитету за права детета. Закона о правима детета и заштитнику права детета, би олакшао усклађивање са бројним законима који делимично регулишу права детета и усклађивање националног права са ратификованим међународним уговорима. Србији још увек недостаје независна институција за заштиту права детета која би била основана и деловала у складу са Париским принципима и Општим коментаром Комитета за права детета бр. 2. Овај закон би обезбедио независан механизам за заштиту, промовисање и праћење остваривања права детета у Србији. Поступак разматрања притужби Заштитника грађана, по њиховом мишљењу, није прилагођен деци. Уместо да предвиди заменика

Заштитника права детета, Закон о Заштитнику грађана предвиђа да Заштитник грађана има до четири заменика који му помажу у обављању послова утврђених тим законом.

Тамара је указала да развојне способности деце их чине изузетно подложним кршењу људских права; њихова мишљења се ретко узимају у обзир и суочавају се са великим проблемима у коришћењу правосудног система за заштиту својих права или коришћењу правних лекова за кршење њихових права. Такође је указала, да деца са сметњама у развоју и без родитељског старања која живе у затвореним системима, као што су институције социјалне заштите, налазе се у посебно неизвесној ситуацији јер немају приступ механизмима заштите. Истраживања јасно показују да је институционализованој деци са сметњама у развоју угрожено право на живот, као и друга права, и указују на то да је неопходно озбиљно схватити и процесуирати пријављене случајева системске тортуре. Телесно кажњавање деце још увек није изричито забрањено законом, јер Породични закон још увек није измењен.

Стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља за период 2020-2023. и њен Акциони план за период 2020-2021, које је Влада Србије усвојила у мају 2020. године, нису спроведени. Србија није формирала радну групу за спровођење и праћење овог важног корака за стратешко унапређење заштите деце од насиља у Србији. Нису именоване ни ОЦД које би требало да учествују у праћењу и извештавању о спровођењу ове Стратегије.

У односу на трговину људима, чланице Платформе су у свом извештају указала е да држава, између осталог, треба континуирано да настоји да побољша механизме за упућивање жртава трговине људима и да у већој мери ангажује и признаје ОЦД. Такође треба уложити напоре да се изграде капацитети и везе међу различитим заинтересованим странама за решавање проблема експлоатације деце како на интернету тако и ван њега, са акцентом на чињеници да су нека деца изложена великом ризику од злостављања и експлоатације.

9. *Кластер у области слободe изражавања, слобода медија и безбедност, представила је Тамара Филиповић, испред НУНС*

Тамара је истакла забринутост услед угрожавања безбедности новинара. Новинари, како је навела осећају да рецимо и полиција и тужилаштво имају селективни приступ, са једне стране, док са друге стране неки случајеви јако добро функционишу. Обавезујућа упутства за тужилаштво и полицију омогућила су адекватну и брзу реакцију, међутим то се и даље зауставља у тој средњој фази прикупљања података. Она је указала на тренд „SLAPP“ тужби од 2018. године, са циље да се пред медије постави судски поступак који није нимало једноставан како би они одустали од извештавања. У овом смислу, држава би могла да усвоји прописе којима би дестимулисала „SLAPP“ тужбе, али би пре свега судови пресудама могли да успоставе праску као неку врсту показатеља где су границе. Указано је да, Савет регулаторног тела за електронске медије и независност овог тела, јесу кључни фактор за његово

успешно функционисање. У 2002. години РЕМ је издао само две опомене медијима, а указано је бројне неправилности у ријалити програмима.

10. Кластер у области менталног здравља, представила је Ирена Стојадиновић, испред ПИИ-а

Ирена је упознала присутне да је у алтернативном извештају Влада позвана позива да усклади све јавне политике које се односе на заштиту деце и младих од конзумирања алкохола; да прошири подршку заједнице мреже отварањем омладинских центара који нуде бесплатно саветовање и успостављање широм земље регистар пружалаца услуга психосоцијалне подршке ради превенције психичких проблема.

Практично да нема доступних података о службама за заштиту менталног здравља младих и адолесцената иако је њихово ментално здравље у фокусу здравствених политика наредних година. У највећем броју округа Србије не постоје никакве службе намењене заштити менталног здравља младих, нити едукован кадар који би се циљано бавио менталним проблемима ове популације. Ове службе постоје само у великим универзитетским центрима (Београд, Нови Сад, Ниш и Бор за сада) било у психијатријским одељењима или у домовима здравља. Такође нема података о обезбеђености младих лекара и психолозима који се баве овим проблемима нити података о коришћењу ових служби. Према подацима из Ситуационе анализе деце и адолесцената у Србији 2019. године коју је радио УНИЦЕФ, у тој години Србија је имала укупно 32 стручњака за дечју и адолесцентну психијатрију (приближно једног стручњака на 40.000 деце) што није довољно да се покрију постојеће потребе. Службе за дечју и адолесцентну психијатрију на свим нивоима здравствене заштите недовољно развијене, да је повезивање с другим службама за децу и младе - како педијатријским, тако и службама за адултну психијатрију неадекватно, као и то да је недовољно развијена интерсекторска сарадња.

11. Права младих особа, представила је Милица Мутаваџић, испред Београдског центра за људска права

Она је указала на препоруке из Алтернативног УПР извештаја за младе које се односе на неопходност промене програма активне политике запошљавања младих, финансирање омладинских организација и потребу отварања Омладинских центара које ће нудити бесплатно саветовање за младе. Милица је указала на бројне изазове, који су неповољно одразили на остваривање људских права младих у Србији, и то посебно у остваривању права на адекватно становање и права на адекватну зараду. Унутрашње и глобалне друштвене, политичке и економске околности довеле су до драстичног скока цена станарине и раста инфлације, због чега је дошло до урушавања животног стандарда младих у Србији, чиме се као и остваривањем права на здравље са фокусом на ментално здравље, у великој мери бави извештај о људским правима младих. Млади у Србији преоптерећени стамбеним трошковима, да троше више од 40% буџета домаћинства на ренту или рату, те да прекарност у

сектору закупа као и у области рада представља посебно оптерећење за младе. Искуства из борбе са пандемијом COVID-19 показала су неповерење младих у поруке које долазе од здравствених институција. Посебно угрожени међу младима су млади на селу, млади Роме, и млади припадници ЛГБТИ заједнице.

12. Извештај Иницијативе за економска и социјална прав, представила је Милица Маринковић испред Иницијативе за економска и социјална права – A11

Милица је говорила, између осталог, о штетним ефектима Закона о социјалној карти, односно о ефектима које аутоматизација доношења одлука у систему социјалне заштите има по најугроженије чланове друштва. Такође, је говорила о потреби измене Закона о финансијској подршци породицама са децом. Поздрављена је процедура за потврђивање Опционог протокола уз Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима. У вези са шравима радника, Милица је указала да Предлог закона о радном ангажовању на сезонским и другим повременим пословима у одређеним делатностима из 2021. године проширује обим нестандартних облика запошљавања, док се укидају заштите које пружа радни однос и смањује ниво загарантованих права. Радници ангажовани по овом закону немају право на боловање, породилско, негу детета или годишњи одмор, на пристојну плату или на синдикално удруживање. Преглед послова обухваћених нацртом закона јасно показује да се њиме регулишу ниско плаћени послови и послови које углавном обављају жене. Предвиђа сезонско и повремено запошљавање странаца без претходног издавања радне дозволе у редовном управном поступку, што може резултирати већом злоупотребом и значајно повећати ризик од трговине радном снагом. У свом извештају за УПР Иницијатива A11 је указала на велика кршења људских права вијетнамских радника који су градили фабрику Линглонг, потенцијалне жртве трговине људима и експлоатација радне снаге, десили су се 2021. године. Поред тога, избеглице, тражиоци азила и посебне категорије странаца и даље се суочавају са изазовима у остваривању права на рад. Закон о странцима не даје право на радну дозволу странцима којима је одобрен привремени боравак из хуманитарних разлога. Указала је на потребе измена Закона о азилу и привременој заштити и Закона о запошљавању странаца, како би се успешним азилантима аутоматски признало право на рад, без потребе за подношењем захтева за личну радну дозволу, и како би се тражиоцима азила омогућио приступ тржишту рада чим поднесу захтев за азил.

13. Извештај Save the Children, представио је Богдан Красић

Богдан је указао, да деца, укључујући хиљаде непхрањене и раздвојене деце, чине једну трећину свих избеглица и миграната који стижу у Европу. Значајан проценат ове деце долази балканском рутом, путујући кроз земље као што су Грчка, Бугарска, Србија и Босна и Херцеговина. Избеглице и мигранти ове земље доживљавају као транзитне земље, покушавајући да наставе свој пут ка земљама западне Европе. Од 2016. године, политика и праксе Европске уније и државних власти земаља на Балкану усмераване су ка одвраћању избеглица и

миграната од доласка у Европу. Ова политика је смањила, али није зауставила пристизање избеглица и драматично је повећала њихову рањивост и изложеност насиљу. У овом извештају, организација Save the Children и Центар за интердисциплинарне студије Универзитету у Сарајеву представљају дубинско истраживање интензитета и врста насиља које деца доживљавају док покушавају да стигну у западну Европу балканском рутом, околности у којима се то насиље дешава и политика и пракси које постоје као подршка деци. Такође се представљају и препоруке за власти, невладине организације и друге заинтересоване стране за унапређење заштите и подршке која је тој деци доступна. Владе, службе за заштиту деце, локалне и међународне хуманитарне организације и други који желе да помогну могу да играју кључну улогу у пружању подршке деци да се опораве од трауматичних догађаја којима су била изложена. Морају уложити време и напор да заслуже поверење деце и да стварно саслушају које су њихове потребе. На крају, ипак, политике одвраћања и задржавања које су Европска унија, али и земље дуж балканске руте, усвојиле као приоритет су у основи насиља са којим се деца избеглице и мигранти системски суочавају на свом путовању преко Балкана. Ове политике довеле су до директног насиља које врше државни службеници, као што су припадници полиције или граничне полиције, као и до индиректног насиља које чине други – јер, уколико су безбедне и легалне руте затворене, избеглице и мигранти морају да се ослоне на мреже кријумчара који их искориштавају и злостављају. Неадекватни и често нехумани услови прихвата у камповима налик на затворе, или са недовољно сервиса и запослених, погоршавају патњу ове деце, док непостојање одговарајуће психосоцијалне подршке и подршке менталном здрављу дуж балканске руте повећава ризик од трајне, непоправљиве штете, закључио је Богдан Красић.

Након представљања сваког од извештаја отворена је дискусија, а на извештаје организација цивилног друштва реферисали су члан Савета Жељко Бркић, испред Министарства унутрашњих послова, Анамарија Вичек, испред Министарства просвете, Јасмина Пекмезовић, члан Савета, испред Министарства за бригу о породици и демографију, испред Министарства туризма и омладине Снежана Клашња, члан савета и Владимир Винш, члан државне делегације за УПП, испред Министарства правде.

У оквиру четврте тачке дневног реда, секретарка Савета Тања Срећковић је представила даље кораке у раду Савета у процесу праћења примене препорука механизма Уједињених нација у области људских права. Након добијених препорука у оквиру Четвртог циклуса Универзалног периодичног прегледа у јуну месецу ће бити организована седница Савета, на којој ће исте бити представљене. Савет ће покренути, у складу са Пословником формирање тематских радних група у оквиру Савета, за израду индикатора, ради ефикаснијег праћења њиховог спровођења.

Такође је истакла да ће јачање Савета као механизма бити обезбеђено и стављањем у функцију електронске базе УН-а, која садржи све препоруке УН механизма упућених Републици Србији. Наведену базу користиће чланови Савета и контакт тачке у ресорним министарствима. Успостављањем ове базе у наредним месецима процес праћења примене препорука у великој мери се унапређује, будући да ће процес размене података бити знатно

бржи, а сама база нуди могућност претрага по различитим критеријумима и тиме знатно унапређује аналитичке процесе у праћењу примене препорука. База ће омогућити испуњење активности/индикатора из Акционог плана за спровођење Програма Владе 2023-2026. године који предвиђа да ће Савет подносити годишњи извештај о испуњености препорука.

У Београду, 29. јун 2023. године

Записник сачинила
Тања Срећковић, секретарка Савета